

nega odgovora. Jaz ne — ti ne. Menda bo vedel on? Bomo videli. —

Pojdimo k njemu! Kam? Prekasno je danes. Čas zato je bil dne 28. maja t. l. Tega dne je namreč zborovalo v Miljah okr. učiteljsko društvo italijanskih kolegov koprškega okraja, in to zborovanje smatram jaz sedaj za tretjo osebo, za tisti „on“. K njemu me je tedaj vlekl radovednost, podprta s tem, da služujem v bližini imenovanega mesta. Bil sem torej onega dne v Miljah. Prisoten sem bil pri zborovanju naših sosednih tovarišev od začetka do sklepa. V nastopnem pa hočem na kratko opisati to, kar sem zvedel o stvarih, zanimajočih tudi slovensko učiteljsko vse naše ožje domovine. Evo me!

Točno ob pol 10. uri otvorili tovariši predsednik Fr. Orbanich iz Pirana zborovanje. V svojem poročilu, ki je bilo precej obširno, opisal je tudi najnovejši vek zgodovine našega bodočega deželnega šolskega zakona tako-le:

Pred malo tedni se je potikal ta zakon po predalih ministrstva notranjih zadev. Kaj je to izskal, nam ni vedel povedati, in žalibog tudi jaz ne vem nič o tem. (Ve menda kdo — prosim, naj pojasni.) Ko je bil pa pred nekoliko dnevi na Dunaju odposlanec deželnega odbora istrskega, g. dr. Pogatschich, o zadevi deželnega volilnega reda — rekel je ta g. Orbanichu, da je bilo to dne 21. maja — so ga odposlali iz ministrstva za bogočastje in uk v dvorno pisarno cesarjevo. Tekom treh dni, tako je pisal imenovani g. odposlanec, dobi ta zakon najvišje potrjenje. Kako sta prišla predsednik in odposlanec do dopisovanja, tudi povem takoj. Orbanich je namreč zaznal, da pojde ta gospod na Dunaj in ga je zaradi tega naprosil, naj se zavzame za novi deželni naš šolski zakon. Drage volje je ta gospod zagotovil svojo pomoč, in kakor je čitati v preter navedenem, se je za stvar tudi pobrigal. Bil je osebno pri ekselenci Marchetu, in ta mu je povedal, da bo do dne 24. maja že vsa zadeva v dvorni pisarni predložena v končno rešitev.

Kar se tiče brzojava g. deželnega glavarja dr. Rizzija, doposlanega tržaškemu „Piccolu“, v katerem pravi, da mora priti ta novi zakon tudi v ministrsko konferenco, je pojasnil gosp. Pogatschich v pismu na tov. Orbanicha, in sicer je rekel naravnost, da so se o tem ministri že pomenkovali. Kako ne, saj bi moral biti po pismih odposlanca dež. odbora istrskega danes že sankcioniran ta-le naš tako težko pričakovani zakon! No, sklepa je po izvajanjih tov. Orbanicha se stvar bliža vendar enkrat končni rešitvi, samo to bo: Na Dunaju so se zmotili reči „po preteku treh mesecev“, — če ne bo let — izustili so besede „po preteku treh dni“. Ko to pišem, imamo ravno 30. maja, in če štejemo od 21. — datum pisma gospoda Pogatschicha — do danes, naštejemo celo 3 krat 3 dneve, in do danes ni še nikakega glasu o sankciji tega, za nas Slovane sicer nepravilnega deželnega šolskega zakona.

Ako se nam misli kaj dati, naj se nam takoj da, zakaj dovolj smo stradali in ne moremo več.

Ako ne bo do 8. junija t. l. publicirana sankcija o našem novem deželnem šolskem zakonu, so sklenili italijanski tovariši našega okraja, domeniti se istega dne ob priliki občnega zbora učiteljske zveze „Lega degl' inseganti“, kako in kaj jim bo početi, da se vendar enkrat pride do izboljšanja gmotnih naših razmer. To zborovanje se bo vršilo v Piranu, in če mi bo čas — žep seveda mora tudi v to dovoliti — dopuščaj, stopim tudi jaz dol. Razume pa se, da če dobimo do tega dne naznanilo, da je zakon že potrjen, ni treba izsiliti njega potrjenja in tudi ni treba iskati sredstev, kako izsiliti to. V nasprotnem slučaju, da do tega dneva ne bo še nič gotovega o regulaciji naših plač, početi moramo tudi mi kompaktno z njimi, dasiravno vemo, da so nekateri kolegi sosednih okrajev malo bolj sami svoji, a upa se, da se nam vendar enkrat pridružijo. Saj gre za skupni interes vseh nas in delati moramo vsi za enega, eden za vse. Tako mora biti, ali pravzaprav: tako bi moralo biti! Za naše nameravane demonstracije pred deželnim zborom v Kopru, so se odtegnili skupnemu nastopu tovariši — Italijani iz Poreča in iz Pulja. To ni bilo lepo, in to je bil tudi povod, da se je tega dne, t. j. na zborovanju v Miljah, izreklo ogorčenje nad enim predsednikov okrajnih učiteljskih društev prej imenovanih mest. Ako bo pa sedaj potreba, sila,

moramo vsi na noge, da, vsi, ne glede na to, da sem Slovenec, Hrvat ali Italijan, kakor tudi ne, ako sem Koper, Porečan itd. V boj za izboljšanje svojega gmotnega stanja moramo nastopiti z roko v roki! Tovariši, tovarišice! Na noge, skrajni je čas! Odbor našega slov. učiteljskega društva pa naj stopi v pismen stik z onim društvom v Piranu, in to zaradi tega, da bo mo vedeli, pri čem smo in kaj nam bo početi. Naj nas sedaj ne dobi nepripravljene kakor v marcu t. l.

Dovolj! Pustimo sedaj zakon v mirnem počitku, in trpimo še nadalje! Ali si moremo pomoči? Odgovor nam prinese tok časa.

Nočem popisati vsega tega zborovanja. Namen mi je, predočiti le to, kar zanima nas slovenske učitelje dežele Istre. Na dnevnem redu so bile tudi raznoterosti. Tovariš Zorzenon iz Milj se prvi oglasi za besedo ter predlaga: Odbor društva naj vstopi skupno z ostalimi odbori enakih društev v dogovor s političnim društvom za Italijane v Poreču v svrhu, da ta med svojih 23 kandidatov za bodoči deželni zbor istrski uvrsti tudi enega učitelja, ki naj ne bo političar, temveč, da rabim njegove besede: „Questi dev' essere maestro con l' animo e con la pelle!“ Enoglasno je sprejet ta predlog, a eden tam prisotnih tovarišev je še predlagal: Ako bi se političsko društvo branilo ugoditi zahtevi učiteljskega, naj nastopi to samo na svojo roko. Tudi obveljalo. „Učitelj mora biti naš zastopnik, on pozna naše razmere, on pozna naše stanje, kratko: on ve, kaj se pravi biti učitelj. Zato hočemo, zahtevamo tudi mi enega svojih v deželni zbor“ je govoril poslednji.

Italijanski naši kolegi bodo tedaj zahtevali enega svojih za deželnega poslanca. Kaj pa mi? Ali jih ne bomo posnemali! Moramo! Štirinajst je mandatov odmerjenih Hrvatom, pet Slovincem, skupno imamo tedaj Slovani Istre devetnajst poslancev, med katerimi mora biti zastopan tudi naš stan po poslancu-učitelju! Še bi kaj napisal, a — ne smem.

Sedaj še nekaj o udeležbi zborovanja, ki je bila kar ogromna. Skoro vsi so bili tu, kogar je pa zadrževal ta ali oni opravke, se je opravičil pismeno in dva celo telegrafično. — Pri nas ni kaj takega v navadi, a če bi se uvelo to, bi gotovo ne delalo sramote nikomur. — Na tem zborovanju so bile prav častno zastopane učiteljice, bile so v večini. Kako je pa pri nas? Tožno — tožno! V delokrogu našega društva imamo bržkone sedemnajst učiteljic, 24 učiteljev. Skupno bi nas tedaj bilo 41. Kaj bi ne bilo lepo, ako bi se vsaj enkrat v letu snidli vsi skupaj? In lepo bi bilo tudi to: kdor ne more priti takrat, pokaži vsaj toliko vpljudnosti, da se pismeno ali bodisi kakorkoli opraviči pri društvenem odboru. Lepo bi to sicer bilo — a lepo ni! Cenjene tovarišice! Čas je tedaj, da se tudi ve predramite ter da skupno z nami nastopate za naš in svoj blagor. Imeli bomo tudi letos najbrž še en občni zbor, in če tega ne bo, se moramo vsi gotovo sniti na rednem zborovanju v maju prihodnjega leta. Zavedajte se tudi ve, in spomnite se, da ste uprežene v učiteljski stan kakor i mi moški. To bodi vam — to je nam v ponos! Brez izjeme vse prihitite, kakor vas kliče odborov glas na zborovanje, ter pokažite, da ste stanovsko zavedne, kakor vaše kolegije Italijanke, ki so bile zadnjič v Miljah na zborovanju v večini! Tudi ve nas lahko številno zmagate. Kako ne? Saj imamo tovariša med nami, ta je podpredsednik katoliškega izobraževalnega društva — predsednik je seveda g. kaplan — ki pravi: „Rajši se družim s fakini, da celo s cigani grem rajši k učitelji!“ Dokler imamo takih in podobnih, se prav lahko pripeti, da nas prekosite. Na uoge tedaj, in pokažite se, da se pa ve rajše družite z nami kot s kaplani, kakor je to storil tovariš podpredsednik kat. izobraževalnega društva. Dokler pa imamo takih in podobnih med nami, nam ni upati na boljše stanovskih organizacij. Prijateljice, prijatelji! Proč z osebnostmi, skupno na delo! Mnogo nas še čaka, in ako ne delamo skupno vsi za enega, eden za vse, ni nam upati v boljše bodočnost. Dan, ura, hip še — in — po nas bo! Ako smo pa dobro pripravljeni, vsi edini, naj pride, kar hoče, se lahko branimo. Skupna obramba, vzajemnost, ti nas očuvata bližajočega se navala. Kaj moramo pa mi storiti, da se postavimo v bran? Skupno z roko v roki moramo v boj! Kako se nam bo bojevati in sredstva za tak boj zvemo, kadar bomo vsi skupaj, zakaj več glav več ve. Skupaj pa smo lahko na zborovanjih. Ta so bila dosedaj pičlo obiskana. Odeležali so se jim nekateri tovariši, nekateri tovarišice, a imamo pa tudi takih bodisi tovarišic ali tovarišev, ki so bili vedno tu. Kaj pa, če bi mogli vsaj enkrat reči: vsi smo bili tu? Kako lepo bi bilo slišati besede iz ust tovariša predsednika: „Čast mi je otvarjati današnje zborovanje v prisotnosti vseh učiteljic in učiteljev, vseh članov našega društva, vseh učiteljic — učiteljev, službujočih v delokrogu našega društva.“ Lepo bi bilo to!

P. Uči.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Slov. učiteljsko društvo za kočevski okraj je zborovalo dne 14. maja v Ribnici. Udeležba je bila sicer obilna; vendar smo pogrešali še marsikoga, ki bi bil lahko prišel k zborovanju. Take mlačneže je podpredsednik tov. Štefančič primerno pogrjal. (Ker ta očitavanja tangirajo tudi mlačneže drugih društev, priobčimo Štefančičev govor prihodnjič v celoti.) V svojem nagovoru se spomni tudi umrlega predsednika Fr. Gregorčiča, na kar se navzoči dvignejo s sedežev. S hvaležnostjo se spomni vrlih Sodražanov in Ribničanov, ki so se v obilnem številu udeležili pokojnikovega pogreba. Zahvalil je tudi tov. Tomšiča za krasni nagrobni govor. Po tajnikovem in blagajnikovem poročilu je predaval tov. Fink o ubogljivosti. V daljši razpravi je podal zborovalec temeljito navodilo, kako je ustvariti in ohraniti ubogljivost. Žel je živahno pohvalo za svoj trud. Za Gregorčičev nagrobni spomenik se bo prispevalo 100 kron iz društvene blagajnice. Tov. Verbič predlaga, da nabavi društvo preprotni skriptikon. V ta namen naj se naprosijo posojilnice za podporo. Sprejeto. Na predlog tov. Štefančiča je bila sprejeta sledeča resolucija: „Učiteljsko, zbrano na današnjem zborovanju, izraža veselje nad kompromisom, ki se je dosegel v odseku za volilno reformo, v prepričanju, da je s tem odstranjena ovira za redno in plodonosno delovanje v deželnem zboru ter da bo tako sigurno prišlo na dnevni red prihodnjega zborovanja pereče vprašanje o učiteljskih plačah. Zatrduje tudi pričakuje, da bodo vse deželnozbornske stranke upoštevale žalostno istino, da je kupa našega materialnega trpljenja polna ter bodo že s človeškega stališča izboljšale naše stanje tako, kakor je primerno važnosti stanu in naraščajoči draginji.“ — Za prihodnje „Zavezino“ zborovanje so določeni sledeči delegati: Verbič, Tomšič, Grčar; namestnica L. Tomšičeva. V novi odbor so izvoljeni: Št. Tomšič, predsednik; M. Blahna, podpredsednica; B. Betriani, blagajnik; J. Zupančič, tajnik; F. Štefančič, odbornik. (Tov. Štefančič za sedaj ni hotel sprejeti predsedništva.) Brzojavno je pozdravil zborovanje bivši naš nadzorni gosp. Jos. Turk. Zborovalci so mu brzojavno odgovorili z obžalovanjem, da ga nimajo v svoji sredi. Pri obedu se je razvila živahna zabava, za katero je skrbel posebno tov. Verbič s svojim neprisljnim humorjem. — an —

Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj je imelo svoj letni občni zbor dne 14. maja t. l. na Smarjetni gori nad Kranjem ob 2. popoldne. Udeležilo se ga je 26 tovarišev in tovarišic.

Predsednik Fr. Luznar pozdravi iskreno vse navzoče ude, posebno pa še g. prof. M. Pirnata, dr. Hacin, zastopnika prosvetnega ferialnega društva „Vesne“, zastopnika „Gorenjca“, g. tiskarja Iv. Lampreča, in tovariša Janko Zirovnika iz St. Vida nad Ljubljano. V toplih besedah se spominja umrle članice gospiče Evgenije Padarjeve, ki je umrla v Škofji Loki dne 15. aprila t. l., ter gospoda Petra Mayrja, ki je bil društvu vesčasni podporni član in zvest prijatelj učiteljskega. V znak sožalja se vzdignejo zborovalci s sedežev. Obel pogreb se je udeležil odbor po svojih zastopnikih. Prvi se je položil na krsto lep venec z napisom, namesto venca umrlemu podpornemu članu pa je dal odbor „Dijaški kuhinji v Kranju“ 20 K. Predsednik je govoril nadalje obširneje o stanovski organizaciji.

O delovanju društva poroča tajnik V. Rus. Društvo šteje 2 častna, 7 podpornih in 43 pravih članov. Društvene zadeve so se obravnavale v 4 sejah, zborovanj pa je bilo v minulem društvenem letu dve: prvo dne 12. maja 1. l. v Podbrezjah, drugo pa 19. novembra v Kranju. Pri obeh je bilo po eno daljše predavanje. Prebero se važnejši dopisi, ki so došli društvu, in se razjasni, zakaj se niso izvršili nekateri že sprejeti predlogi.

K tajnikovem poročilu se oglasi tovariš L. Perko, ki povprašuje, zakaj je pri društvu tako malo članov. Pojasnilo da tovarišica blagajničarka.

Iz poročila blagajničarke Janje Miklavčičeve posnemamo, da je imelo društvo 1907 l. 102 K dohodkov in 295 K 95 h stroškov, tako da je primanjkljaja 193 K 95 h. Primanjkljaj se je pokrnil iz društvenega imetja. K dohodkom pa niso še prišle obresti 200 K, ki jih dobi društvo vsako leto po Travnovi zapuščini. Sprejet je bil predlog tovariša L.

Perka, da se uvede pri društvu čekovni promet. Na predlog tovariša F. Čiuhe se volita z vzklikom za pregledovalca računov tovariša A. Mahkota in R. Zore.

Ker je bil gospod prof. F. Komatar, načelnik odbeka za knjigo „Kranjsko okrajno glavarstvo“, nujno zadržan, je prečital njegovo poročilo tov. A. Novak. Ta knjiga je razvrščena v dva dela: prvi del bo obsegal splošni geološki, kulturni, narodopisni in zemljepisni pregled, drugi del pa bo imel opise posameznih občin kranjskega okraja. Knjiga bo imela mnogo lepih slik, ki so jih prepustili v uporabo deloma brezplačno, deloma pa proti primerni odškodnini: „Slovenska Matica“, uradništvo „Dom in Sveta“ ter gospod župnik France Pokorn iz Besnice. Nekaj popolnoma novih slik bo napravil gospod Paulin, fotograf z Jesenic, tako tudi krasno panoramo s Smarjetne gore, ki izide tudi v povečani obliki. Knjigi bo pridejan zemljevid kranjskega in radovljanskega okraja v merilu 1:200.000. S posredovanjem gosp. dež. in drž. poslanca J. Pogačnika bo izvršil zemljevid vojaški geografski zavod na Dunaju. V pokritje stroškov je prejelo društvo doslej: 500 K od c. kr. okr. šol. sveta v Kranju, 50 K od g. J. Majdiča, trgovca v Kranju, in od kreditnega društva v Kranju tudi 50 K. Vsem darovalcem se je izrekla pismena zahvala. Knezoškofjski ordinarijat v Ljubljani je dovolil za sestavo zgodovine posameznih far in cerkv porabiti tozadnevne listine v raznih župnih arhivih. Razni strokovnjaki na zdravniškem, pravniškem, umetniškem in narodno-gospodarskem polju so obljubili svojo pomoč. V debato zaradi te knjige so posegli: J. Lapajne, K. Mahkota, prof. M. Pirnat in Fr. Luznar. Poudarjalo se je, da bo knjiga res prav zanimiva, za kar ima posebnih zaslug predvsem gospod prof. Fr. Komatar, pa tudi g. prof. M. Pirnat.

Imenom odbeka za izvenšolsko delovanje učiteljskega priporoča njega zapisnikar V. Rus, naj vsak član natančno prouči brošuro, ki jo je sestavil tov. A. Pesek. Člani tega odbeka so se takoj pri prvi seji odločili, da prevzame vsak izmed njih po en referat. Domačim razmeram primerno naj se razdeli socialno delo. Le kar je v praksi tudi izvedljivo, to naj se zasnuje. Da bo učinek zadovoljiv, naj se prime dela vsake učiteljice in vsak učitelja v okraju. Društva za varstvo otrok in mladinskih oskrbo, ki se snujejo prav sedaj po raznih sodnih okrajih, naj podpira učiteljsko z vso vnamo, toda šele tedaj, ko se bistveno izpremeni § 16. teh pravil tako, da ne bo po njem učiteljsko zastopljeno.

Na predlog tovariša J. Lapajne se izvoli zopet stari odbor; le namesto v Senožče premeščenega tovariša H. Paternosta stopi v odbor tov. R. Zore iz Predoselj. — Za delegate k letošnji skupščini učiteljske „Zaveze“, ki se vrši v Gorici, se izvolijo tovarišica A. Petrovičeva in tovariš L. Perko, J. Lapajne, A. Potočnik in Fr. Bojina.

Med slučajnostmi priporoča predsednik, da naj osnuje učiteljsko v posameznih sodnih okrajih (Kranj, Škofja Loka, Trzin) groje krožke. V teh naj se shaja vsaj enkrat v mesecu k skupnim sestankom.

Za Jan Legov nagrobni spomenik v Pragi se dovoli iz društvene blagajnice 20 K.

Tovariš J. Lapajne predlaga, naj priredi učiteljsko kranjskega okraja jubilejski koncert v prid učiteljskemu konvikt. Po daljši debati se poveri to delo socialnemu odbeku.

Društvo se obrne s pozivom na deželno učiteljsko društvo, da napravi to potrebne korake pri deželni vladi zastran neke učiteljske žaleče zadeve.

Gosp. dr. Hacin pozdravlja zbrano učiteljsko v ime prosvetnega društva „Vesne“, razloži pomen in namen snujočega se društva in prosi, naj pomaga učiteljsko akademikom pri njihovem delu: dvigniti narodnost, izobrazbo, gmotno stanje in narodovo moralo v slovenskem ljudstvu.

Predsednik zaključuje zborovanje z nado, da se uresniči mnogi sklep na korist učiteljsvu in narodu.

Novi odbor se je takoj nato v svoji prvi seji konstituiral tako-le: Fr. Luznar, predsednik; A. Kmet, podpredsednik; V. Rus, tajnik; Janja Miklavčičeva, blagajničarka, I. Mallyeva, Fr. Ivanc in R. Zore, odborniki.

Postojnsko učiteljsko društvo je imelo svoj redni občni zbor na Razdrtem v tamkajšnjem novem in lepem šolskem poslopju dne 21. maja t. l. ob navzočnosti 40 članov in članic.

Zborovanje otvori tov. predsednik Drag. Česnik s pozdravom do vseh došlih tovarišev in tovarišic ter specialno gosp. okraj. šol. nadzornika Iv. Thuma, ki z očetovsko ljubavjo do učiteljskega izvršuje svoj težavni posel že 32 let. Zbor mu zakliče prisrčen „Živio“, na kar se preide k dnevnemu redu. Za zapisničarja se imenuje poleg tajnika še tovariša Starmana.

Na to poroča prvi tov. Drag. Česnik o točki: „Kako praznuj naše učiteljsko društvo 60 letni jubilej presvetlega cesarja Fr. J. I.?“ Na njegov predlog se sklene prirediti v ta namen v korist „Učiteljskemu konvikt“ slavnosten koncert v Postojni na dan okrajne učit. konference 27. junija t. l. ter isti dan izročiti gosp. okraj. glavarju v da-

